

методов кореляційно-регресійного аналізу. Транспортное дело России. 2010. № 6. С. 143–146.

6. Заворотній Р.І. Запровадження факторних моделей в оцінюванні зростання вітчизняного бізнесу. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 3. С. 312–321.

7. Харченко Ю.А. Кореляційно-регресійний аналіз обсягів збуту продукції промислового підприємства. Економічний простір. 2014. № 86. С. 214–223.

8. Микитюк П.П., Фецович Т.Р. Аналіз результатів діяльності підприємств на основі кореляційно-регресійного методу. Вісник Львівської комерційної академії. Серія «Економічна». 2014. № 44. С. 105–111.

9. Кадигріб В.О. Застосування кореляційно-регресійного аналізу при визначенні впливу стійкості банку на прибуток. Управління розвитком. 2013. № 23. С. 145–148.

10. Леснікова І.Ю. Прогнозування експортно-імпортного вантажопотоку через митницю «Д» на основі факторного кореляційно-регресійного аналізу. Вісник АМСУ. Серія «Технічні науки». 2013. № 2. С. 43–48.

рассмотрены наиболее распространенные методы оценки. Среди них были выделены наиболее оптимальные для субъектов хозяйствования нашей страны, а также проанализированы их основные преимущества.

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ТА ОСНОВНИХ МЕТОДІВ ЇХ ОЦІНКИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОЇ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

DETERMINATION OF FINANCIAL RISK SATISFACTION AND THE MAIN METHODS OF THEIR ASSESSMENT IN THE CONDITIONS OF INSTABLE MARKET ECONOMY

У статті розглянуто сутність поняття «фінансові ризики». Визначено основні їх види та причини виникнення, а також наведено розширену класифікацію фінансових ризиків. Робота спрямована на визначення основних методів оцінки фінансових ризиків для сучасної економіки. Саме тому розглянуто найбільш поширені методи оцінки та наведено їх сутність. Серед них були виділені найоптимальніші для суб'єктів господарювання нашої країни, а також проаналізовано їх основні переваги.

Ключові слова: фінансові ризики, суб'єкти господарювання, конкурентний ринок, нейтралізація ризиків, методи оцінки.

В статье рассмотрена сущность понятия «финансовые риски». Определены основные их виды и причины возникновения, а также приведена расширенная классификация финансовых рисков. Работа направлена на определение основных методов оценки финансовых рисков для современной экономики. Именно поэтому

рассмотрены наиболее распространенные методы оценки. Среди них были выделены наиболее оптимальные для субъектов хозяйствования нашей страны, а также проанализированы их основные преимущества.

Ключевые слова: финансовые риски, субъекты хозяйствования, конкурентный рынок, нейтрализация рисков, методы оценки.

In this article, the essence of the concept of «financial risks» was considered. Their main types and causes were identified, as well as an expanded classification of financial risks. The work is aimed at determining the main methods for assessing financial risks for the modern economy. That is why the most common methods of evaluation were considered. Among them were identified those that are the most optimal for business entities of our country and also analyzed their main advantages.

Key words: financial risks, business entities, competitive market, risk neutralization, valuation methods.

УДК [330.131.7:336.02] – 047.44:339.137.2

Дерменжі Д.Ф.

магістр

Одеська національна академія харчових технологій

Постановка проблеми. Нині політика нашої країни спрямована на розвиток підприємництва, створення конкурентного середовища та боротьбу з монополією. У зв'язку із цим у більшості підприємств виникає питання, як вижити на цьому конкурентному ринку, враховуючи нестабільну ситуацію в країні. На діяльність суб'єктів господарювання передусім впливають саме фінансові чинники. Оцінка та аналіз фінансових ризиків є одним із важливих шляхів для забезпечення стійкої конкурентної позиції на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття ризиків було визначено ще в працях представників класичної теорії політичної еконо-

мії: А. Сміта, Д. Рікардо, Дж.Ст. Мілля та С. Сеніора. Вони розглядали ризик як очікувану величину втрат. Сьогодні проблемою визначення та аналізу фінансових ризиків займаються такі вчені, як Я.І. Невмержицький [2], Ю.С. Скакальський [1], О.А. Зоріна [3].

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності фінансових ризиків, їх класифікація, а також аналіз основних методів оцінки з метою визначення найбільш доцільного для вітчизняних суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансові ризики – це різновид ризиків, пов'язаний із невизначеністю майбутніх доходів та витрат від

здійснення діяльності підприємством. Тобто він насамперед пов'язаний із прибутком як основним фінансовим результатом будь-якої підприємницької діяльності. Але при цьому він характеризує не лише ризик зменшення рівня прибутку чи взагалі отримання збитків, а у ризик утратити можливість скористатися сприятливою ситуацією на ринку, тобто ризик упущених можливостей [4]. Саме останній і є головною причиною, яка може вплинути на конкурентоспроможність підприємства.

Для визначення та аналізу фінансових ризиків необхідно розглянути їх сутність та класифікацію. Існує дуже багато думок щодо сутності поняття фінансового ризику. Одні вважають, що він пов'язаний саме з фінансовими операціями з валютою, цінними паперами тощо, інші вважають, що він охоплює усі види діяльності. Найбільш точним визначенням в умовах вітчизняного ринку, є думка Я.І. Невмержицького. Він розглядає фінансовий ризик у розрізі окремих видів діяльності, визначаючи його як складник ризику підприємства. Такий ризик характеризує ймовірність отримання збитків у результаті здійснення господарської діяльності, насамперед операційної та інвестиційної діяльності [2].

Наша країна має здебільшого виробничу спрямованість у діяльності підприємств, саме тому фінансові ризики передусім пов'язані з можливістю здійснення операційної діяльності й виникають, коли підприємства вступають у відносини з різними фінансовими інститутами (банками, інвестиційними, страховими, факторинговими, лізинговими компаніями, біржами та ін.). Причинами такого ризику є зростання інфляції, а також збільшення банківського проценту за кредитами, зменшення вартості цінних паперів тощо.

Для того щоб підприємство мало можливість визначити основні фінансові чинники, які можуть призвести до збитків або невикористання потенційних можливостей, необхідно чітко розуміти, які саме ризики належать до фінансових. Така різновидність відображена в табл. 1.

Як видно з таблиці, існує дуже багато видів таких ризиків, і тільки конкретна ідентифікація може сприяти уникненню або зменшенню їх впливу на господарську діяльність підприємств. Загалом причини виникнення фінансових ризиків можна поділити на зовнішні та внутрішні. До основних зовнішніх причин формування фінансових ризиків можна віднести такі:

Таблиця 1

Класифікація фінансових ризиків

Різновидність ризиків	Причини виникнення	Наслідки для підприємства
Ризик зменшення фінансової стійкості	Нераціональна структура капіталу та наявність у ньому великої частки позикових коштів.	Може призвести до фінансової кризи, а в гіршому випадку – до банкрутства.
Ризик неплатоспроможності	Недостатній обсяг ліквідних активів.	Збільшення кредиторської заборгованості, що може стати причиною втрати фінансової стійкості.
Інфляційний ризик	Зростання рівня інфляції. Розглядається як зовнішній ризик, на який підприємство не має впливу.	1.Зменшення реальної вартості грошових активів. 2.Знецінення доходів і прибутків.
Процентний ризик	Зміни процентної ставки (кредитної та депозитної) на фінансовому ринку.	1. Збільшення виплат за кредитом, а також у зв'язку зі зростанням кредитної ставки і збільшенням дивідендних виплат. 2. Зменшення доходів від депозитів за їх наявності.
Інвестиційний ризик	1.Невдалий вибір фінансових інструментів для інвестування. 2.Фінансові ускладнення або банкрутство компанії, в яку були вкладені інвестиції.	Втрата вкладеного капіталу або зменшення очікуваного доходу.
Валютний ризик	Короткострокові або довгострокові коливання валютного курсу.	1. Зменшується натуральна вартість валюти у зв'язку з ростом інфляції в країні. 2. Виникнення непередбачуваних фінансових витрат у експортерів або імпортерів, зважаючи на те, в який бік здійснюється коливання. 3. Зменшення прибутку від поточних операцій і втрата певного сегменту порівняно з іноземними виробниками.
Ризик втраченої вигоди	Нездійснення певних заходів або несвоєчасного прийняття управлінських заходів.	Виникнення непрямих збитків або отримання прибутку менше очікуваного.

- нестабільну економіку країни;
- зростання інфляції;
- відсутність або неефективне регулювання банківської ставки з боку держави;
- розвиток конкуренції;
- появу демпінгу на світовому ринку;
- політичну ситуацію тощо.

До внутрішніх причин формування фінансових ризиків можна віднести:

- підвищення витрат на підприємстві;
- нераціональну цінову та фінансову політику підприємства;
- неефективну систему розподілу фінансових результатів діяльності. Оскільки підприємство практично не може впливати на зовнішні ризики, то основну увагу необхідно приділяти внутрішнім механізмам нейтралізації ризиків, до яких належать [5]:

- диверсифікація – процес інвестування різних об'єктів вкладення капіталу, які не пов'язані між собою. Такий вид нейтралізації застосовують для зменшення втрат доходів;

- лімітування – встановлення максимальної суми втрат від настання того чи іншого ризику, продажу або кредиту. Його використовують у більшості підприємств, які ведуть кредитну та інвестиційну діяльність;

- самострахування – створення підприємств, які найбільше піддаються ризикам, спеціальних страхових фондів. Останні спрямовані на швидке подолання тимчасових невеликих труднощів для забезпечення безперервної діяльності;

- хеджування – спосіб укладення відповідної угоди страхування вартості товарів або прибутку, а також валютних ризиків підприємства.

Таблиця 2

Класифікація методів оцінки фінансових ризиків

Назва методу	Сутність методу
Комплексний метод оцінки ризиків	Виділяються основні показники діяльності та оцінюється ступінь ризику для кожного з них. Після його визначення складається загальний висновок про доцільність здійснення даного виду діяльності.
Систематичний метод оцінки ризику	Для оцінки цього ризику використовується коефіцієнтом чутливості β , що характеризує відношення коливань у результатах діяльності галузі стосовно результатів діяльності певного сегменту або загалом економіки країни.
Статистичні методи: оцінка вірогідності виконання, аналіз вірогідного розподілу потоку платежів, дерево рішень, імітаційне моделювання ризиків, а також технологія Risk Metrics тощо.	Основною відмінністю цього методу є використання статистичних даних, тобто результатів попередніх аналізів впливу фінансових ризиків.
Аналітичні методи: аналіз чутливості, метод коректування норми дисконту з урахуванням ризику, метод еквівалентів, метод сценаріїв та ін.	В основі цього методу лежить використання математичних моделей, які переважно оцінюють ризики інвестиційних та інноваційних проектів.
Методи експертних оцінок	Сутність полягає в опитуванні групи експертів та подальшому аналізі результатів, які є єдиним джерелом інформації. Цей метод використовують за обмеженості вихідної інформації та передбачає відсутність впливу експертів один на одного.
Метод оцінки фінансової стійкості: 1) оцінка фінансової стійкості; 2) оцінка доцільності витрат.	Метод спрямований на визначення потенційних зон ризику в діяльності підприємства на основі оцінки фінансової стійкості.
Рейтинговий метод оцінки	Цей метод оцінки ґрунтується на розрахунку остаточного рейтингу шляхом визначення необхідних показників, шкали оцінки їх ваги в діяльності та шкали оцінки їх значень.
Нормативний метод	Розраховуються основні фінансові коефіцієнти: 1. коефіцієнт ліквідності; 2. коефіцієнт заборгованості; 3. коефіцієнт автономії; 4. коефіцієнт маневреності; 5. коефіцієнт іммобілізації; 6. коефіцієнт покриття.
Фундаментальний метод	Цей метод передбачає розрахунок таких показників: 1. мінливості прибутковості активу, малих розмірів компанії (P/BV); 2. незбалансованого зростання (ROE вище за коефіцієнт збалансованого зростання) та ін.
Метод аналогів	Використовується тільки тоді, коли використання інших методів неможливе. Він ґрунтується на перенесенні результатів оцінки інших аналогічних об'єктів на досліджуваний.

Але не завжди фінансові ризики можна нейтралізувати або уникнути. Саме у таких випадках перед керівниками постає питання, чи варто йти на цей крок, і які наслідки слід очікувати у разі невдачі. Нині науковцями розроблено багато методик оцінки фінансових ризиків. Згідно з класифікацією, яку наводить О. Зоріна [3], можна визначити такі основні методи.

Розглядаючи методи оцінки фінансових ризиків, можна побачити, що будь-який із цих методів має свої недоліки та переваги. Вибір того чи іншого методу залежить від виду фінансових ризиків, а також від наявності необхідної інформації. Також велике значення має й вид діяльності підприємства, адже кожен сегмент ринку може мати різні фактори впливу, може існувати обмеженість у наявності необхідної інформації тощо. Також необхідно визначити основні цілі підприємства, на що буде спрямована його діяльність (на збільшення прибутку, розширення ринку або інше). Оцінка фінансових ризиків передусім спрямована на визначення того, чи не виникнуть утрати від певних рішень, які спричиняють фінансові ризики, більше, ніж отримані результати.

Якщо говорити про вітчизняні підприємства, то тут найбільш оптимальним буде використання методів, які безпосередньо враховують вплив зовнішніх фінансових чинників під час розрахунку певних показників для здійснення оцінки.

Висновки з проведеного дослідження.

У статті розглянуто основні фінансові ризики, які виникають у процесі господарської діяльності підприємств. Сьогодні через нестабільну фінансову ситуацію найбільш важливими для вітчизняних виробників є валютний, процентний та інфляційний ризики. Виходячи із цього, у більшості підприємств може виникнути ризик неплатоспроможності. Більшість ризиків виникає через зовнішні чинники, які не залежать від діяльності суб'єкта.

Їх майже неможливо передбачити та оцінити, а можна лише частково нейтралізувати та уникнути. Для оцінки ризиків, які пов'язані з внутрішніми чинниками, розроблено спеціальні методи, які ми розглянули у статті. Враховуючи сутність цих методів, найбільш доцільними для оцінки фінансових ризиків для сучасних підприємств є нормативний метод та метод оцінки фінансової стійкості. Перевагою нормативного методу є легкість розрахунків за рахунок вже визначених показників. Останні враховують в собі вплив інфляції, кредитної ставки та інших зовнішніх чинників на фінансову діяльність підприємства. Самі ці чинники є достатньо важливими в наш час. Що ж стосується метода оцінки фінансової стійкості, то він є більш вузьким, ніж нормативний, але при цьому характеризує зміну основних фінансових показників. Статичні методи також можуть бути використані, але вони потребують достатніх знань за минулі періоди, а також, з огляду на нестабільну фінансову ситуацію, отримані результати не завжди будуть правдивими.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Скакальський Ю.С. Контролінг фінансових ризиків підприємств: дис. ... канд. ек. наук: 08.00.08. Київ, 2016. 231 с.
2. Невмержицький Я. Фінансовий ризик та дивідендна політика підприємства. Ринок цінних паперів в Україні. 2006. № 5–6.
3. Зоріна О.А. Методи аналізу фінансових ризиків. Міжнародний збірник наукових праць. Вип. 2(20). URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4746/1/21.pdf>.
4. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент. URL: http://pidruchniki.com/11510513/finansii/finansovi_riziki_otsinka.
5. Бурда О.А., Партин Г.О. Фінансові ризики підприємства та методи їх нейтралізації. Науковий вісник НЛТУ. 2010. URL: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2010/20_9/215_PartyN_NV_20_9.pdf.